

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 3946 від 30.07.2020
Кабінет Міністрів України

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за викрадення, привласнення, збут, підроблення документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану та/або використання завідомо підроблених таких документів»

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є врегулювання питань, пов'язаних з деталізацією та чітким визначенням предмета кримінального правопорушення та посиленням кримінальної відповідальності за викрадення, привласнення, збут, підроблення документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану та/або використання завідомо підроблених таких документів.

Для досягнення вказаної мети у законопроекті пропонується:

- 1) доповнити ч. 1 ст. 357 «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження» Кримінального кодексу України (далі – КК) після слова «печаток» словосполученням «важливих особистих документів», а ч. 4 ст. 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів» КК після слова «документа» – словами «крім документа, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України чи спеціальний статус особи, та свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану» з відповідним уточненням примітки до ст. 358 КК; 2) виключити ч. 3 ст. 357 КК, якою передбачена кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння будь-яким способом паспортом або іншим важливим особистим документом; 3) встановити кримінальну відповідальність за викрадення, привласнення, збут, підроблення документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану та/або використання завідомо підроблених таких документів (ст. 358-1 КК у редакції проекту).

Головне управління, проаналізувавши поданий законопроект, вважає за необхідне зазначити наступне.

1. Законопроектом пропонується диспозицію ч. 1 ст. 357 КК після слова «печаток» доповнити словами «важливих особистих документів». Поряд з цим, ч. 3 ст. 357 КК, яка передбачає відповідальність за незаконне заволодіння будь-яким способом паспортом або іншим важливим особистим документом, виключити, а відповідальність за незаконні дії стосовно документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи її спеціальний статус, або свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, встановити у межах самостійного складу кримінального правопорушення (ст. 358-1 КК у редакції проекту). Уточнення предметів відповідних складів кримінальних правопорушень відбувається шляхом диференціації поняття «паспорт або інші важливі особисті документи», яким оперує чинне кримінальне законодавство України, на «важливі особисті документи» та «документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану». Аргументація такої законодавчої ініціативи у супровідних до проекту документах ґрунтується на необхідності заміни застарілого терміну «паспорт» та врахуванні норм Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 20.11.2012 № 5492-VI, яким визначений перелік документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус. При цьому, наголошується на необхідності використовувати у кримінальному законодавстві єдину термінологію щодо позначення відповідних особистих документів та на недопущенні конкуренції кримінально-правових норм, передбачених ст. ст. 357, 358 та 358-1 КК (у редакції проекту).

Однак досягнення вказаної мети, на наш погляд, суттєво ускладнюється запропонованим суб'єктом права законодавчої ініціативи підходом щодо використання поряд із терміном «важливі особисті документи» поняття *«документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану»*. Так, під «важливими особистими документами» розуміються документи, які засвідчують важливі факти і події в житті людини, втрата яких істотно ускладнює реалізацію її прав, свобод і законних інтересів та потребує значних зусиль для їх поновлення (зокрема, такими документами визнаються: свідоцтво про народження, про смерть, проїзний документ дитини, картка фізичної особи – платника податків, посвідчення про державні нагороди чи присвоєння почесних звань, диплом про закінчення вищого закладу освіти, пенсійне посвідчення тощо)¹. А, отже, у випадку прийняття поданого законопроекту, окремі важливі особисті документи (наприклад,

¹ Постанова Верховного Суду України від 20.06.2011 у справі № 5-8кч11 URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/18395956>

свідоцтво про державну реєстрацію актів цивільного стану, посвідчення водія, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту тощо) мають визнаватися предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358-1 КК (у редакції проекту), а інші важливі особисті документи (наприклад, свідоцтво про народження, військовий квиток, трудова книжка тощо), – предметом складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 357, 358 КК. Останнє, у свою чергу, не тільки ускладнює належне відмежування одного важливого особистого документа від іншого, але й може призвести до помилок під час здійснення суб'єктами правозастосування кримінально-правової кваліфікації скоєного.

2. Звертаємо увагу на те, що доповнення складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 357 КК (у редакції проекту), вказівкою на такий предмет суспільно небезпечного діяння як *важливі особисті документи*, дозволяє стверджувати, що кримінальна відповідальність встановлюється не тільки за незаконне заволодіння будь-яким способом відповідним особистим документом (як це наразі має місце у межах чинної ч. 3 ст. 357 КК), а й за його умисне знищення, пошкодження чи приховування. Враховуючи вищенаведене поняття важливих особистих документів, до якого, зокрема, може бути віднесений й документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України (наприклад, паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон), додаткового обґрунтування потребує доцільність встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення, пошкодження чи приховування важливих особистих документів. При цьому, варто зазначити, що відповідальність за умисне зіпсування паспорта наразі передбачена ст. 198 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

3. Назва складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 358-1 КК (у редакції проекту) не повною мірою відповідає змісту вказаної статті. Так, у назві йдеться про «викрадення, привласнення, збут, підроблення документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану та/або використання завідомо підроблених таких документів». Між тим, у ст. 358-1 КК (у редакції проекту) йдеться, зокрема, й про такі альтернативні діяння щодо зазначених документів як: *умисне незаконне заволодіння ними в будь-який спосіб, придбання, збут або інша передача* підроблених документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану.

4. Частиною 1 ст. 358-1 КК (у редакції проекту) пропонується встановити кримінальну відповідальність за викрадення, привласнення документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, а також *умисне* незаконне заволодіння ними в будь-який інший спосіб. На наш погляд, вказівка на умисел при вчиненні незаконного

заволодіння відповідних документів у будь-який інший спосіб, ніж той, що вже передбачений у межах ч. 1 ст. 358-1 КК (у редакції проекту), виглядає зайвою. Так, вказане діяння може бути інкриміноване винній особі виключно у випадку, коли буде встановлено, що її умисел був спрямований саме на заволодіння таким документом. Якщо ж заволодіння відповідним документом мало місце за відсутності умислу на це (скажімо, під час грабежу сумки потерпілої особи, в якій, серед іншого, знаходився паспорт громадянина України), дії винної особи утворюють склад відповідного кримінального правопорушення проти власності.

5. Законопроект містить низку техніко-юридичних недоліків. Зокрема, у назві ст. 358-1 КК (у редакції проекту), вжите словосполучення «..., а також свідoctв про державну реєстрацію актів цивільного стану», буквальне тлумачення якого свідчить про можливість інкримінування даного кримінального правопорушення винній особі виключно у разі вчинення діянь не тільки з документами, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а й зі свідoctвами про державну реєстрацію актів цивільного стану; множина, вжита для позначення предметів складів кримінальних правопорушень, передбачених відповідними частинами ст. 358-1 КК (у редакції проекту), мала би бути заміненa на однину; словосполучення «а також умисне незаконне заволодіння» (ч. 1 ст. 358-1 КК у редакції проекту) варто змінити словосполученням «або умисне незаконне заволодіння» тощо.

Узагальнюючий висновок: за результатами розгляду в першому читанні законопроект доцільно направити суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: В. Попович, Є. Корнієнко

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ТИХОНЮК СВІТЛАНА АНДРІЙВНА
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000000733B42008E588D01
Дійсний до: 27.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 16/3-2020/151503 від 08.09.2020

189686